

DOBRÁŠKOLA

INŠPIRÁCIA PRE UČITEĽOV, KTORÍ CHCÚ BYŤ LEPŠÍ

- > **Výchova, vzdelávanie i sociálne siete – ľudskosť patrí všade (rozhovor s Michaelou Kušnierikovou)**
- > **Rady, ako riešiť šikanovanie v škole (prehľadné postery)**
- > **PISA 2018 vypovedá aj o atmosfére na školách**
- > **Keď umelci pomáhajú učiť o umení**
- > **Trieda ako puzzle**

*Skutočnú silu a veľkosť učiteľa odzrkadľuje
miera jeho schopnosti vzdať sa moci.*

Dávid Králik

DBAJME NA ROVNOVÁHU POHLADOV A ZÁUJMOV

Každý z nás prirodzene vníma svet zo subjektívnej perspektívy. Čo je dôležité pre nás, je dôležité. Čo pre nás dôležité nie je, je nepodstatné. Čo sami potrebujeme, je nanajvýš potrebné. Čo sami nepotrebujeme, tým sa netreba zaoberať. Aj preto je dôležitou úlohou politikov vyvažovať a „objektivizovať“ pohľady, potreby a požiadavky jednotlivých skupín v spoločnosti. A platí to aj pre ministra školstva. Jeho rezort je obrovský, komplexný a zaťažujúci množstvom skupinových aktérov s rôznymi, často protichodnými pohľadmi na poslanie školského systému. Tí aktéri sú dôležití, no neúmerná mocenská či vplyvová prevaha ktoréhokoľvek z nich máva pre školstvo neblahé dôsledky. Dominancia kapitánov priemyslu vedie k škodlivému splošteni pohľadu na vzdelávanie. Škola má byť podľa nich služkou trhu práce, prípravkou použiteľnej pracovnej sily, tréningovým centrom udeľujúcim certifikáty, ktorým rozumejú manažéri vo fabrikách a firmách. Žiaci si nemajú vybrať štúdium podľa záujmu, životných plánov či osobných predpokladov, ale podľa počtu chýbajúcich pracovníkov v jednotlivých sektoroch. Čo nepotrebuje trh práce, je neúčinné. Osobitnou kapitolou je dominancia matematikov, technikov a prírodovedcov, teda STEM-lobby. V ich predstavách by mali všetci povinne maturovať z matematiky, informatiky a techniky a na štúdium psychológie, sociológie či politológie by smelo každý rok nastúpiť iba päť vyžrebovaných šťastlivcov. Aj tak ich nikto nepotrebuje a ani nezamestná. Dominanciu úradníkov zažívame dlhodobo. Nič sa nedá,

všetko trvá nekonečne dlho, každý pokus niečo urobiť (nedajbože zlepšiť!) je sprevádzaný nezmyselným papierovaním, vykazovaním, kontrolovaním, šikanovaním pre formálne nedostatky. Systém je nepredvídateľný, pretože nik nevie, ako sa dnes úradník zobudí a čo ovplyvní jeho rozhodnutie. Horšia ako dominancia úradníkov vie byť asi iba dominancia právnikov. Školstvo sa (všade na svete) stáva hyperlegalizované, na všetko musia byť zmluvy, informované súhlasy, záznamy, povolenia, legislatívne úpravy. Vraciame sa tak oblúkom k socialistickému princípu – „čo nie je explicitne povolené, je zakázané“. Už neexistuje náhoda či osud, všetko zlé musí byť dôsledkom porušenia zákona konkrétnou osobou. Paradoxne, zúfalí učitelia sami občas hľadajú nádej na právnikov, aby im pomohli čeliť dominancii rodičov. Žijeme v dobe, v ktorej sa oslabujú štáty a s nimi aj všetky inštitúcie, ktoré od štátu odvodzujú svoju autoritu. Škola je exemplárnym príkladom. Rodičia sú si toho vedomí a niektorí to dokážu maximálne využívať a zneužívať. Takže vyvažujme, usilujme sa o rovnováhu. Čo je v primeranom množstve užitočné, môže byť v nadmernom množstve škodlivé. Z lieku sa môže stať jed. ■

Foto: Peter Ertl

V. Burjan
Vladimír BURJAN

Vladimír BURJAN

Jednohubky – Krátke postrehy V. Burjana k dňaniu v školstve a vo svete vzdelávania

Rozhovor s M. KUŠNÍRIKOVOU

Výchova, vzdelávanie i sociálne siete – ľudskosť patrí všade

Vladimír ŠUCHA – Juraj HIPŠ

PISA 2018 vypovedá o atmosfére na školách

EDUSmile – infografika

Šikanovanie na školách

Viera LUTHEROVÁ

Trieda ako puzzle

Martina MATRTAJOVÁ

Už ste dost' veľkí

Lucia MIHÁLOVÁ

Keď umelci pomáhajú učiť o umení

Právna poradňa

Skončenie pracovného pomeru po dovŕšení 65 rokov / Doručenie výpovede

Barbora BABICOVÁ

Mesto farieb a viva la vida – Madrid

NOVINKA!

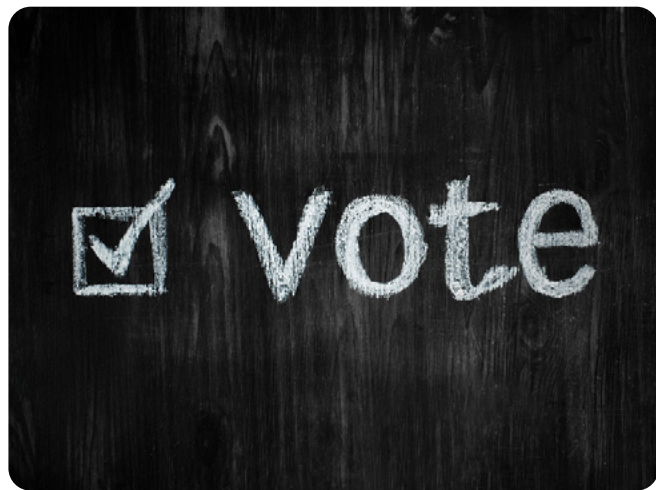
Ak chcete prejsť na konkrétny článok v časopise, kliknite v obsahu na obrázok. Listovanie vám uľahčia navigačné šípky v pätičke.

OBSAH ČÍSLA

Výsledky Testovania 5-2019

Ministerstvo školstva zverejnilo výsledky testovania žiakov a žiačok piatych ročníkov, ktoré sa konalo 20. novembra 2019 na takmer 1 500 školách. Z výsledkov vyplýva:

- priemerná úspešnosť žiakov v teste z matematiky dosiahla 63,4 %, čo je o čosi viac ako vlani (59,3 %),
- v slovenskom jazyku a literatúre dosiahli piataci 64,8 % v porovnaní s úspešnosťou 58,4 % v minulom roku,
- významne horšie výsledky z matematiky v porovnaní s celoštátnym priemerom dosiahli okresy Poltár, Trebišov, Rožňava, Rimavská Sobota, Revúca a Gelnica,
- opakovane sa potvrdzujú veľké regionálne rozdiely vo vedomostiach žiakov a vplyv socioekonomického zázemia na ich vzdelávacie výsledky. ■

Ako by volili študenti?

Študenti a študentky stredných škôl hlasovali v simulovaných parlamentných voľbách. Tie usporiadali študentskí aktivisti z projektu *Študentské voľby* v spolupráci s Inštitútom pre verejné otázky. Najväčšiu podporu medzi zúčastnenými stredoškólakmi získala koalícia PS/Spolu (23,4 %). Nasledovalo hnutie OĽaNO (16,3 %), ĽSNS (10,9 %), Za ľudí (9,6 %), Sme rodina (9,2 %) a SaS (7,1 %). Strany KDH a Smer-SD získali od študentov menej ako 5 % hlasov.

Do volieb sa zapojilo 180 škôl, z toho 102 gymnázií, 71 odborných škôl a 4 umelecké školy. V skutočnosti je pomer gymnázií a stredných odborných škôl opačný, na každé dve gymnáziá na Slovensku pripadá asi päť stredných odborných škôl. V simulovaných študentských voľbách v roku 2016 zvíťazila strana Sme rodina pred stranou ĽSNS. ■

Ktorý program pre školstvo je najlepší?

Inštitút ekonomických a spoločenských analýz (INESS) zverejnil hodnotenie programov politických strán v oblasti školstva. Najlepší program má podľa INESS strana SaS, pred hnutím OĽaNO a koalíciou PS-Spolu. SaS získala 8 z 10 bodov.

„K dosiahnutiu maximálneho počtu bodov chýbajú programu návrhy riešení problému spoplatnenia vysokých škôl a odvaha priniesť významnejšiu reformu do školstva“. O tom, že médiá a verejnosť by nemali bezhlavo preberať hodnotenia politických programov plné ideologických skratiek, píše Martin Vančo.

„Základná metodika hodnotenia INESS-u by sa dala zhrnúť takto: čím viac deregulácie, decentralizácie a trhových princípov v školstve, tým lepšie hodnotenie. A tak sa stalo, že ako najlepší im vyšiel program pravicovej SaS, na ktorého tvorbe sa mimochodom analytici INESS-u podieľali, len to vo svojej analýze neuvádzajú,“ konštatuje Vančo. ■

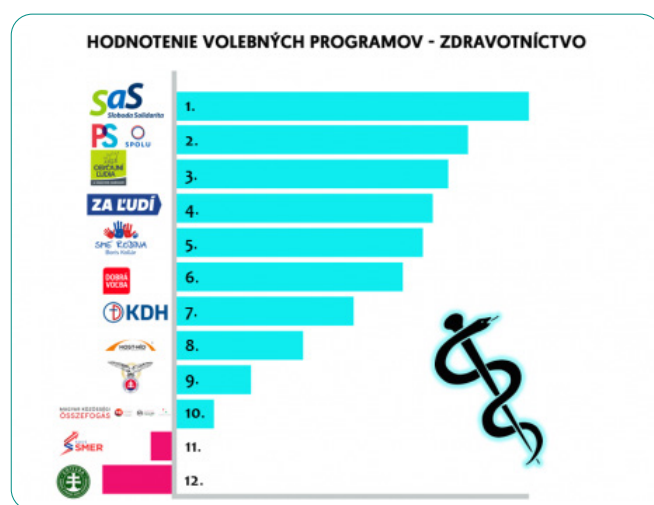

Foto: <https://www.iness.sk/>

Domáce správy vyberáme z newslettera kampane **Chceme vedieť viac** o budúcnosti vzdelávania na Slovensku, ktorej organizátorom je **Nové školstvo**. Viac o aktuálnom dianí v rezorte školstva nájdete na chcemevedietviac.sk. Zahraničné správy vyberáme z **Magazínu Perpetuum**, ktorého vydavateľom je www.scio.cz. Ďalšie zaujímavé informácie o dianí vo svete vzdelávania nájdete na perpetuum.cz.

V tomto akademickom roku si Centrum ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave pripomína niekoľko významných výročí. Je to 60 rokov od založenia UJOP (Útvár jazykovej a odbornej prípravy cudzincov a krajanov), 30. výročie Univerzity tretieho veku (UTV) a 15. výročie Centra ďalšieho vzdelávania. Práve preto sme sa rozhodli pripraviť odbornú konferenciu, ktorá sa uskutoční 16. a 17. marca 2020

Technická univerzita vo Zvolene opäť otvorila svoje brány, tentoraz na Fakulte techniky. Vyše dvesto stredoškôľakov sa prišlo pozrieť, čo štúdium a život na TUZVO ponúka. Jednou z najatraktívnejších ponúk Fakulty techniky je najmä uplatnenie študentov po ukončení štúdia.

Percento študentov z mnohých študijných programov na fakulte, ktorí sa po ukončení štúdia uplatnia v praxi dosa-

Na situáciu s nárastom extrémizmu v našej spoločnosti sme chceli zareagovať nielen spôsobom občianskym, ale aj odborným – filmologickým. Sme presvedčení, že treba bojovať s populistickými receptami, s radikalizmom. Napríklad formou prevencie, rozhovormi, prehlbovaním vzdelania a vedomia súvislostí. Naša ponuka vychádza z presvedčenia, že audiovizuálne umenie nám môže pomôcť lepšie pochopiť svet.

Centrum ďalšieho vzdelávania

v študijnom a kongresovom stredisku Harmónia v Modre. Cieľom konferencie je spropagovať a zhodnotiť aktuálne trendy a aktivity inštitúcií ďalšieho vzdelávania, prezentovať a zdieľať výstupy a aktívny podiel inštitúcií na rozvoji ďalšieho vzdelávania a propagovať potrebu ďalšieho vzdelávania na rôznych úrovniach.

Konferencia je určená manažérom inštitúcií a organizátorom programov ďalšieho vzdelávania, pedagogickým a odborným zamestnancom, pracovníkom v oblasti ďalšieho vzdelávania, lektorom i doktorandským študentom. Počas konferencie bude priestor aj pre networking a propagáciu vzdelávateľov.

Viac na <https://cdv.uniba.sk/konferencia2020/>. ■

Tatiana ILAVSKÁ,

Centrum ďalšieho vzdelávania UK, Bratislava

Oplatí sa študovať techniku?

huje vyše 90 %. Vďaka takémuto vysokému hodnoteniu môžu študenti fakulty získať motivačné štipendium. Napríklad študijný program *Výrobná technika* má koeficient uplatnenia sa až 0,98. Atraktívna je aj *Ekotechnika*. Podľa slov dekana fakulty Pavla Beňa očakávajú nárast počtu študentov v bakalárskom programe *Manažérstvo prevádzky dopravnej a energetickej techniky*. Počas dňa otvorených dverí si študenti vyskúšali spillovanie stromov vo virtuálnej realite, vyrobili suveníry pomocou 3D tlače a zmerali si aj intenzitu vlastného stisku počas tenzometrického merania sily. Informácie o všetkých študijných programoch univerzity, termínoch a prihláškach nájdete na www.tuzvo.sk. ■

Tatiana SLIVKOVÁ,
SKPR

Obrazy (proti) extrémizmu

Tak vzniklo puzdro obsahujúce dva DVD nosiče a príručku s textami k jednotlivým témam a filmom, s otázkami, ktoré by bolo možné predebatovať v diskusiách s mladými ľuďmi. Na DVD je súbor 16 krátkych slovenských filmov zoradených do 8 tematických okruhov, ktoré sa dajú využiť ako názorný doplnkový materiál na hodinách dejepisu, občianskej náuky, náboženstva, etiky... A najmä môžu poslúžiť ako úvod do diskusie medzi študentmi a pedagógmi. Každú tému zastupuje dvojica filmov, ktorá funguje na báze medzigeneračného dialógu: dokumentárny (hraný, animovaný) film vyrobený v profesionálnych podmienkach v rokoch 1946 až 1989 a (ex)študentský film Filmovej a televíznej fakulty VŠMU vytvorený po roku 1995. ■

Zuzana MOJŽISOVÁ,

Katedra audiovizuálnych štúdií, VŠMU, Bratislava

Ako to vidí SKÚ

Nový vzorový pracovný poriadok

Vytvorenie vzorového pracovného poriadku je krokom, ktorý sme od začiatku platnosti nového zákona o pedagogických zamestnancoch očakávali a aj požadovali. Sme radi, že to ministerka Lubyová stihla, hoci s polročným oneskorením, tesne pred skončením mandátu. Ešte čakáme na dodatok, podľa ktorého školy budú riešiť prácu nadčas svojich zamestnancov vykonávanú počas aktivít mimo školy, či už pôjde o lyžiarske a plavecké kurzy, školské výlety alebo účelové cvičenia. Očakávali sme, že na rokovania a schvaľovanie budú okrem pána Ondeka prizvané aj ostatné odborové organizácie pôsobiace v regionálnom školstve.

Očakávame, že nový pracovný poriadok vytvorený ministerstvom školstva sa čo najskôr implementuje do pracovných poriadkov jednotlivých škôl. Jeho konkrétny obsah závisí len na dohode zamestnávateľa a zástupcov zamestnancov. Aj napriek tomu, že nový zákon nepriniesol zásadné zmeny, očakávame, že vďaka jednoznačnejším formuláciám v pracovnoprávnej oblasti novovytvorený pracovný poriadok prispeje k adresnejšiemu určeniu práv a povinností na strane zamestnávateľa aj zamestnanca a v niektorých prípadoch môže prispieť aj k ochrane pedagógov pred neadekvátnymi postihmi či bossingom. Vyžaduje si to však dôsledné dodržiavanie jeho jednotlivých ustanovení, čo v našich školách doteraz chýba. Veríme, že školy implementujú zmeny nielen do svojich pracovných poriadkov, ale aj do reálneho života na pracovisku.

Vzorový pracovný poriadok vychádza z legislatívy, ktorá tu platí desaťročia a z nejakého dôvodu stále nefunguje. Na školách totiž riaditelia nie sú zvyknutí riadiť školu participatívne a demokraticky, tzn. v súlade so Zákoní-

kom práce vyjednávať na pracovisku, rokovať o zmenách a nie iba rozhodovať a na porade to zamestnancom oznámiť. Takže so vzorovým pracovným poriadkom potrebujeme výraznejšiu advokačnú kampaň na školách, učiť riaditeľov na funkčnom vzdelávaní, ako pracovať s mocou a participáciou pri pracovno-právnych záležitostiach, ako realizovať bez manipulácie voľby do takýchto orgánov.

Reakcia k vyjadreniam ministerky školstva o atraktivite učiteľského povolania

Slová o tom, že by sa učiteľské povolanie stávalo atraktívnejším, sa podľa prezidenta SKU Vladimíra Crmohana nezakladajú na pravde. „Prieskumy pracovných portálov naopak hovoria o rapídnom poklese záujmu o učiteľské povolanie v posledných rokoch,“ uviedol v reakcii na slová ministerky školstva v diskusnej relácii RTVS. Doterajšie opatrenia, ktoré sa týkali zlepšenia ekonomických podmienok pre pedagógov, považuje Crmohan za nedostatočné a ak nepríde k výraznej zmene, očakáva prehĺbenie nepriaznivého stavu. „Už teraz výrazne pociťujeme nedostatok kvalifikovaných učiteľov, najmä pre prírodovedné predmety, informatiku, učiteľov pre prvý stupeň základných škôl, výrazný problém s nedostatkom učiteľov majú školy v Bratislavskom kraji. Pokiaľ budú učitelia zarábať na úrovni zamestnancov verejnej správy s ukončeným stredoškolským vzdelaním, tak o atraktivite učiteľskej profesie nemá zmysel ani len začať hovoriť,“ upozornil Crmohan. ■

ZLEPŠENIE?

Spoznali sme výsledky *Testovania 5-2019*. Priemerná úspešnosť dosiahla v MAT 63,4 % (vlani 59,3 %) a v SJL 64,8 % (vlani 58,4 %). Tohtoročné čísla sú o čosi vyššie ako vlani, ale tvrdiť, že *došlo k zlepšeniu*, je odborný nezmysel. Tento rok sme testovali iné deti a iným testom ako vlani. Takýto typ merania neumožňuje hovoriť o zlepšení či zhoršení. Tvrdenie, že „*k celkovému zlepšeniu výsledkov piatkov prispeli mnohé kroky rezortu školstva, jeho priamo riadených organizácií i Štátnej školskej inšpekcie...*“ je prázdny predvolebný žväst. A ak si chce NÚCEM zachovať profesionalitu, mal by sa voči takýmto interpretáciám ohraďovať a označiť ich za nekompetentné.

NEODPISUJME NIKOHO

Nedávno mal v Bratislave prednášku Marcus Orlovsky, úspešný britský podnikateľ, ktorý sa venuje aj výchove a vzdelávaniu. Organizuje v školách programy zamerané na rozvoj osobnosti a potenciálu mladých ľudí. Jeho curriculum vitae je pôsobivé, jeho výsledky s mladými ľuďmi obdivuhodné a jeho poslanstvo jednoduché: neodpisujeme deti na základe predsudkov. Že úspech nemusí byť vyhradený iba privilegovanej skupine detí, ktoré sa narodili do ideálnych podmienok, dokazuje M. Orlovsky na svojom vlastnom príbehu. Hneď v úvode svojho vystúpenia priznal: „*Môj otec zabil moju matku, preto som vyrastal v ústave.*“

DAJTE MU JEDNOTKU

Hodina slovenčiny na gymnáziu, téma diskusný príspevok. Viacerí žiaci prezentovali svoje príspevky a dostávali spätnú väzbu od spolužiakov a od učiteľa. Nebolo to na známky. Z hľadiska jazyka, formy aj prednesu mal najlepší príspevok Michal. Hovoril o potratoch a kritizoval spoločnosť za to, že dopustí zabíjanie bezbranných detí. Po hodine vyšiel jeden žiak za učiteľom na chodbu. Povedal mu, že s Michalovými názormi nesúhlasí, ale jeho príspevok bol taký dobrý, že by si zaň podľa neho zaslúžil jednotku. Aj takéto krásne veci sa dejú v našich školách. ■

Vladimír BURJAN

Foto: archív M. Kušnierikovej

Študovala v Bratislave, Gettysburgu (USA), v Leuvene (Belgicko) a v Prahe. Po ordinácii za evanjelickú farárku bola spirituálkou na cirkevných školách, neskôr vyučovala aj na Evanjelickej teologickej fakulte UK v Prahe. Ekumenická teologička a učiteľka Michaela Kušnieriková v súčasnosti pôsobí na Bilin-gválnom gymnáziu C. S. Lewisa v Bratislave, externe spolupracuje s Ekumenickým inštitútom Evanjelickej teologickej fakulty UK v Prahe, báda a publikuje. Príležitostne sa venuje pastoračnej a kazateľskej činnosti aj na ekumenickej pôde. O Bohu, ľudskosti i zneužití viery na politické účely sa s ňou pre Denník N rozprávala Katarína Strýčková.

Výchova, vzdelávanie i sociálne siete – ľudskosť patrí všade

> Zdravá sebaláska je dôležitá pre duševné zdravie. Kde je hranica medzi sebaaprijatím a egoizmom?

Rozdiel je v tom, že v sebaaprijatí máme miesto pre druhých, v egoizme nie. V sebaaprijatí si nezakrývame oči pred svojimi chybami, ale sme otvorení zložitej práci na sebe. Nemáme potrebu iných meniť na svoj obraz, dokonca sa chceme tejto potreby vzdať. Keď sa vzdáme potreby porovnávať sa s druhými, vytvára nám to priestor byť tým, kým sme.

> Akú rolu má v tomto rodič alebo „duchovný sprievodca“?

Zásadnú. Otázka by mohla byť, akú rolu v tom zohráva naša predstava Boha. To, ako si Boha predstavujeme, veľmi závisí od toho, ako vnímame autoritu. To sú vlastne na začiatku života naši rodičia. Veľmi záleží, či nás rodičia a naši duchovní sprevádzajúci prijímajú a aký majú voči nám vzťah.

> Ako by to mali rodičia robiť, aby nerobili chyby?

Mali by prijímať samých seba. Mali by sa to učiť. Mali by si to voči sebe dovoliť.

> Keď budeme prijímať samých seba, bude sa nám lepšie pomáhať iným?

Ponúkať ľudskosť znamená stávať sa zraniteľnou, zraniteľným. To môže byť ťažké v spoločnosti, kde sú sila, moc a schopnosť presadiť sa dôležité a považované za podmienku úspechu. Myslím si, že ľudskosť by si našla miesto všade. Od výchovy cez vzdelávanie až po sociálne veci.

> Ako uplatniť ľudskosť v kresťanskom ponímaní „miluj blížneho svojho“ k ľuďom, ktorí pod rúškom noci vtrhnú na cintorín a rozbijú náhrobky na hrobch ľudí, ktorých nikdy nevideli, a nenávidia ich len preto, že sú židia?

Alebo k niekomu, kto dokope na smrť človeka len preto, že má inú farbu pleti, či k takým, ktorí hajlujú a verbálne útočia na matku s deťmi len preto, že je zjavne iného vierovyznania, a toto všetko zakrývajú za heslo „Za Boha a za národ“?

To, čo ste opísali, ide proti láske k blížnemu. Proti ľudskosti. Tých, ktorí sa tak správajú, považujeme za ľudské bytosti, ktoré sú Bohom stvorené aj milované, hoci to znie zvláštne. Možno to až prekáža, lebo sa to zdá nefér. Ale práve preto týchto ľudí chceme volať k spravodlivosti, lebo v spoločnosti porušujú ľudskosť, ktorú sme v nej chceli mať. Cirkvi by sa k tomu mali vyjadrovať. Posolstvo kresťanstva hovorí, že toto cesta lásky rozhodne nie je. Pretože láska volá súčasne k spravodlivosti. A tá, dúfame, v rámci nášho systému príde. A verím, že sa deje aj tá Božia.

> V moderných slovenských dejinách boli Boh, viera aj cirkev často zneužívané. Pre mnohých to môže byť odstrašujúce a berie im to chuť vôbec o viere premýšľať, povedia, že v takého Boha nechcú veriť, a radšej stavajú na vlastnom humanizme.

Ja si takých ľudí za ich poctivosť vážim. Som rada, že sú kritickí voči zneužitiu náboženstva na nejaké iné ciele – politické, mocenské, ideologické, nenávisťné. To je dôležitý hlas, ktorý hovorí pravdu, pomenúva veci, aké sú alebo aké boli. Rozumiem tomu, že to môže vytvárať prekážku vo vlastnom hľadaní. Zneužitie býva naozaj zásadné až tak, že mení tvár náboženstva. Kresťanstvo v pretvorení ideológiou ako by už nebolo kresťanstvom. Je to dôležitá výzva kresťanom aj cirkvám reagovať na zlyhanie, prijať kritiku a napraviť to. Nedopustiť sa viac rovnakých chýb. Život viery individuálnej aj v rámci inštitúcií je zápas, kedy nás ostatní môžu upo-

zornit', že nejde správnou cestou. A tí, ktorí nás na to upozornia, nevyhnutne nemusia byť kresťania. Napríklad aj v obavách z islamu je dôležité rozlišovať medzi zneužitím náboženstva na politické ciele, ktoré reprezentujú niektoré teroristické skupiny, a náboženstvom ako takým. To, že je niekto nositeľom inej viery, samo osebe nie je nijako ohrozujúce.

> V tradičnom katolíckom vierovyznaní nie je možné, aby žena bola kňazom. Sú v kresťanstve ženy rovnoprávne?

Kresťanstvo zdôrazňuje ontologickú rovnosť muža a ženy, teda to, že pred Bohom sme si úplne rovní. To, čím katolíci vysvetľujú rozdielnosť povolaní alebo funkcií mužov a žien v cirkvi, podľa nich nenarúša túto základnú ontologickú rovnosť. Rozdelenie na mužov a ženy znamená, že sme „povolaní k iným povolaniam“, ale zásadnú rovnosť to nenarúša.

> Otázkou je, či cirkev využíva potenciál ženskej časti veriacich naplno. Ako je to v evanjelickej cirkvi?

V našej cirkvi je dôraz na tom, že Boh si povoláva do služby toho, koho chce, a ako chce. Je dôležité, aby sme využili všetky talenty a dary, ktoré od Boha máme. Teda dar, ktorý dostaneme, spracujeme v živote najlepšie, ako vieme, a v službe ho – bez ohľadu na to, či sme muži alebo ženy – nejako vracame.

> Mali ste k povolaniu farárky rešpekt?

V Martine sme v tej dobe mali farárku, pre mňa to teda nebolo ani nové, ani čudné. Ale uvedomujem si, že som vo svojej predstave ženy-farárky vychádzala z častej kritiky tohto povolania v mojom okolí.

> Aj v rámci evanjelickej cirkvi?

Áno. To, že naša cirkev má inštitút ženského kňazstva uchopený, neznamená, že sú s tým všetci uzrozmenejší, že sú plne za. Rozumiem, že to nemusia mať všetci znútornené, nemusí to byť ich presvedčenie.

> Prináša žena – farárka niečo, čo muž neprinesie?

Neviem, či na to viem odpovedať genderovo, neviem to tak zovšeobecniť. Osobne tam v tomto ohľade rozdiel nevidím. Vidím ho len v tom, akí sú konkrétni ľudia. Poznám veľmi empatických farárov aj farárky a oni všetci prinášajú prijatie, ktoré je ako ľudská schopnosť či vlastnosť veľmi vzácne.

> Vyštudovali ste evanjelickú teológiu. Išli ste hneď učiť?

Áno, bola som ordinovaná hneď po škole a rok som v Prešove učila. Robila som aj spirituálku – teda farárku školy.

> Čo môže dať farárka školy deťom navyše, okrem náboženskej náuky?

Ja som tú službu vnímala ako pozvanie k premýšľaniu o otázkach viery, Boha, hlbšieho významu života. O tom, čo chcú deti žiť, čo je pre ne naozaj dôležité. Prizvanie k premýšľaniu o sebe a o druhých možno v trochu inom svetle.

> Vnímajú to takto aj malé deti?

Ja som mala žiakov od 10 rokov vyššie. Boli to zvedavé de-

Foto: archív M. Kušnírikovej

ti. Na moje hodiny náboženstva prišli aj deti z neveriacich rodín, bolo to sekularizované prostredie. Keď raz s niečím nesúhlasili, tak to povedali. Pre mňa je práve toto priestor na spoločné hľadanie, ako to naozaj je. Nejde o to presvedčať ich, že niečo vidia zle a musia veriť. Dialóg spočíva v láskavom predstretí, o čom viera naozaj je.

> Školské učebnice prírodopisu či fyziky sú plné informácií o fosíliách, o tom, že „človek sa vyvinul z opice“. Kde toto sekulárne, prírodovedné, na vedeckých poznatkoch založené poznanie stojí v porovnaní s náboženstvom a Bibliou? V nej nájdeme úplne iný príbeh.

Sami ste použili to správne slovo – je to príbeh. Sú to príbehy, ktoré majú formu mýtov, ako je napríklad aj mýtus stvorenia sveta. Ich cieľom nie je interpretovať svet vedecky, ale interpretovať ho v zmysle významu. Ukázať nám, že to, prečo tu sme, nie je vecou náhody. Tieto príbehy poukazujú na hľadanie zmyslu, na to, ku komu smerujeme, od koho sme vyšli. Vedecké uchopenie toho, ako to bolo, považujem za rovnako dôležité. Ale iné.

> Čiže sa to nevylučuje?

Myslím si, že nie. Vedecké uchopenie hľadá odpoveď na to, ako sa to stalo. Ale nie tak celkom, prečo sa to stalo, aký to má význam.

> Ak sa vás dieťa spýta, prečo sa to stalo, akú dostane od vás odpoveď?

Závisí to od veku. Snažím sa predstaviť si, čo už to dieťa vie o svete, čo sa naučilo. Menším deťom poviem, že Božia láska z nebies sa vyliala na zem, rozmohla sa až do stvorenia

Foto: archív M. Kušníerikovej

nás a do stvorenia sveta. V podstate komukoľvek by som povedala, že Boh stvoril svet z lásky.

> Mnoho ľudí sa v ťažkých chvíľach pýta „Kde je teraz Boh? Prečo to dopustí?“ Čo vtedy odpovedáte?

Že trpí s nimi. Že je tam s nimi v ich bolesti. Nie že len súcitiť, ale že trpí s nimi. Prežíva s nimi utrpenie, ktoré cítia.

> Zúfalí alebo trpiaci ľudia si asi predstavujú pomoc inak ako len spoluúčasť.

To, že dúfame, prosíme, modlíme sa za uzdravenie, vyslobodenie, pomoc, k tomu sme vyzývaní Bohom samým. To, ako sa to stane, sa snažím prenechať Bohu, hoci to môže vyznievať ako alibizmus. Súčasne to Bohu prenecháva svojbytnosť.

> Teda viera je proces?

Je to proces dôvery. Učíme sa Bohu dôverovať v behu života, ktorý žijeme. Nedostaneme odpovede na všetky naše otázky, ale snažíme sa dôverovať v to, že aj keď všetko možno nedopadne, ako chceme, tak to v našom živote môže mať nejaký zmysel. My tomu môžeme dať zmysel dôverou v Boha.

> V čom môže modernému človeku, ktorý veľa pracuje, nemá vždy silné rodinné putá a často žije vnútorne osamelo, viera pomôcť?

Verím, že viera môže človeku pomôcť neutekať zo života, ale v ňom plne zostať. Môže mu dať ukotvenie vo svete. Ponúka

mu prijatie seba aj druhých a súčasne silu čeliť zložitostiam, v ktorých sa často ocitáme. A to všetko nielen v hraničných situáciách, ako sú úmrtie, strata niekoho blízkeho, katastrofa či nehoda. Verím, že Boh nám môže byť oporou bez toho, aby sme si vytvárali ilúzie či unikali niekam mimo. Práve naopak, Boh nás vracia do reality. Keď sa človek ponorí do seba, vie sa tam Boha dotknúť. A to ani nemusí byť veriaci. Autenticita, objavovanie hĺbk, toho, čo to znamená byť človekom, k duchovnému, spirituálnemu životu akosi patria. ■

Foto: archív M. Kušníerikovej

Profesionálne testy na prijímacie skúšky

na 4-ročné a 8-ročné gymnaziálne štúdium

11. a 14. mája 2020

**Pomoc od odborníkov,
ktorá ušetrí mnoho starostí**

**Prečo si školy už 25 rokov
objednávajú naše testy?**

- » garantujeme obsahovú aj odbornú kvalitu testov
- » testy dodávame v profesionálnej grafickej úprave
- » okrem testov dostanete v predstihu aj informačný materiál pre uchádzačov
- » odpoveď „*testy sa netvoría u nás*“ vás zbaví nepríjemných otázok, návštev či telefonátov

EXAM testing, spol. s r. o.
P. O. Box 215
Vranovská 6
854 02 Bratislava 5

T 02 / 63 81 26 89
I www.exam.sk

**Objednávky prijímame
do 2. marca 2020**

PISA 2018 vypovedá o atmosfére na školách

Vladimír ŠUCHA, Juraj HIPŠ, odborníci PS/SPOLU na vzdelávanie

Pravidelné medzinárodné testovanie žiakov PISA, ktoré zastrešuje OECD, poskytuje cenné informácie o stave nášho školstva. V poslednom kole testovania v roku 2018 OECD zverejnila aj výsledky ohľadom spokojnosti žiakov a školskej klímy – ako sa žiaci v škole cítia, a čo pre nich školský život znamená. Tieto informácie sú získavané prostredníctvom osobného dotazníka, ktorý žiaci vyplňajú pri testovaní.

Dobrou správou je, že podľa týchto výsledkov sa spokojnosť žiakov na Slovensku nejaviť výrazne nižšia, ako je priemer OECD. Pri otázke, ako sú spokojní so svojím životom, na stupnici 1-10 označilo 70 % skóre 7 a viac (priemer OECD bol 67 % žiakov). Avšak tento výsledok zároveň znamená, že takmer tretina žiakov sa vo svojom živote necíti veľmi spokojne. Podrobnejšia analýza poukazuje na niekoľko dôležitých zistení.

Pocit, že som súčasťou kolektívu

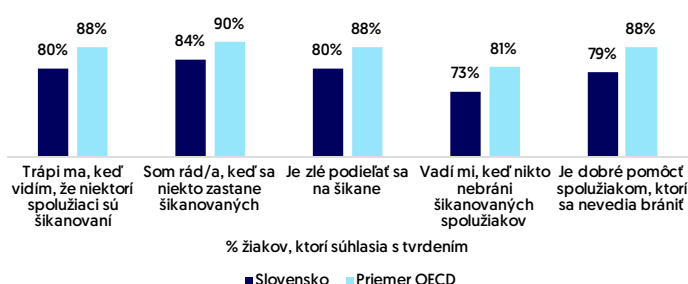
Jedným z najdôležitejších faktorov spokojnosti sú vzťahy s inými spolužiakmi a prijatie v kolektíve. V tejto súvislosti je alarmujúce, že v dotazníku OECD až 28 % žiakov na Slovensku označilo, že za posledný mesiac boli aspoň párkrát

šikanovaní – v priemere OECD ide o 23 % žiakov.

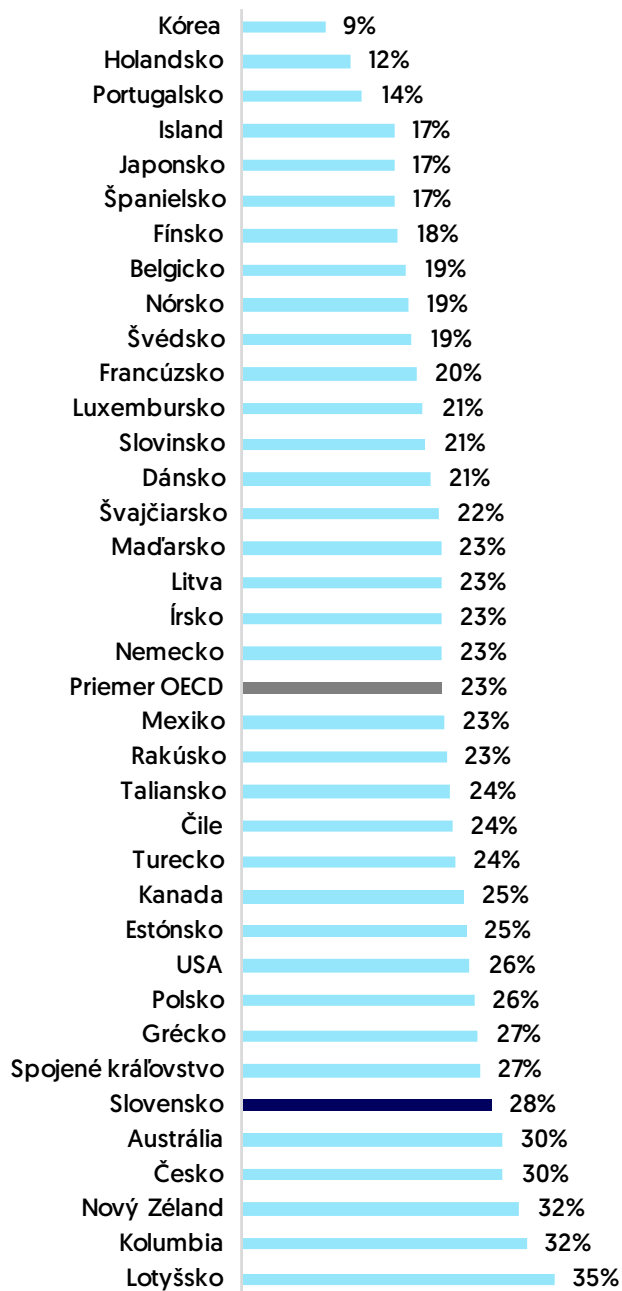
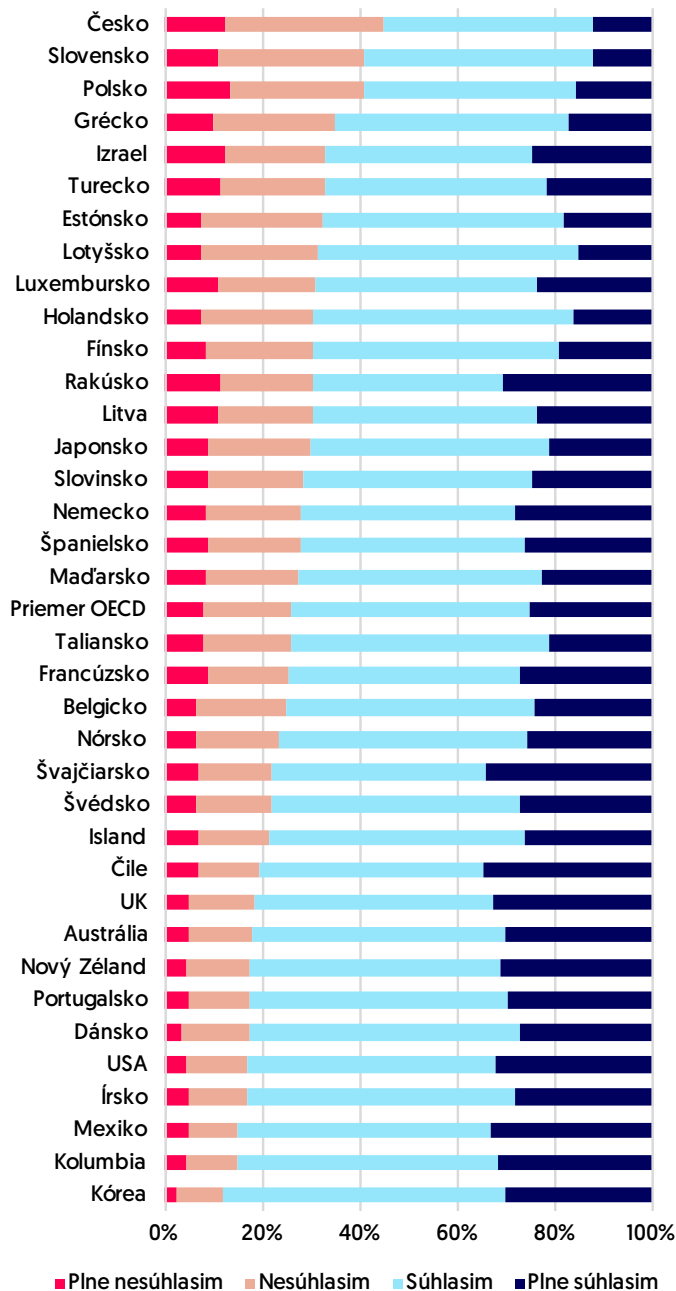
Vysoké percento našich žiakov tiež označilo, že sa v škole cítia osamelí – ide o viac než pätinu žiakov (21 %), v porovnaní s priemerom OECD 16 %. 28 % žiakov súhlasilo s tvrdením, že sa v škole cítia ako outsideri, vynechaní z aktivít. To je tretí najvyšší podiel v OECD.

Žiaci, ktorí sa vo väčšej miere cítia byť súčasťou kolektívu, aj častejšie reportujú celkový pocit šťastia a spokojnosti v živote, zatiaľ čo vylúčení žiaci sa častejšie cítia smutní a dosahujú horšie výsledky.

Postoje žiakov k šikanovaniu
(os upravená pre lepšiu viditeľnosť rozdielov)

% žiakov, ktorí zažívajú šikanu

Miera súhlasu s tvrdením:
"učiteľ prejavoval radosť z učenia"

Na spokojnosť vplýva aj miera spolupráce na školách – vo väčšine krajín sa žiaci cítia šťastnejší v prostrediach, kde viac spolupracujú. Na Slovensku pritom iba polovica žiakov označila, že spolužiaci si pomáhajú, v porovnaní so 62 % v priemere OECD.

OECD sa žiakov tiež pýta na učiteľov – či z nich cítia nadšenie, či od nich dostávajú podporu alebo spätnú väzbu. Len 59 % žiakov súhlasí s tvrdením, že na ich učiteľovi či učiteľke vidno radosť z učenia. Menej ich bolo iba v Česku.

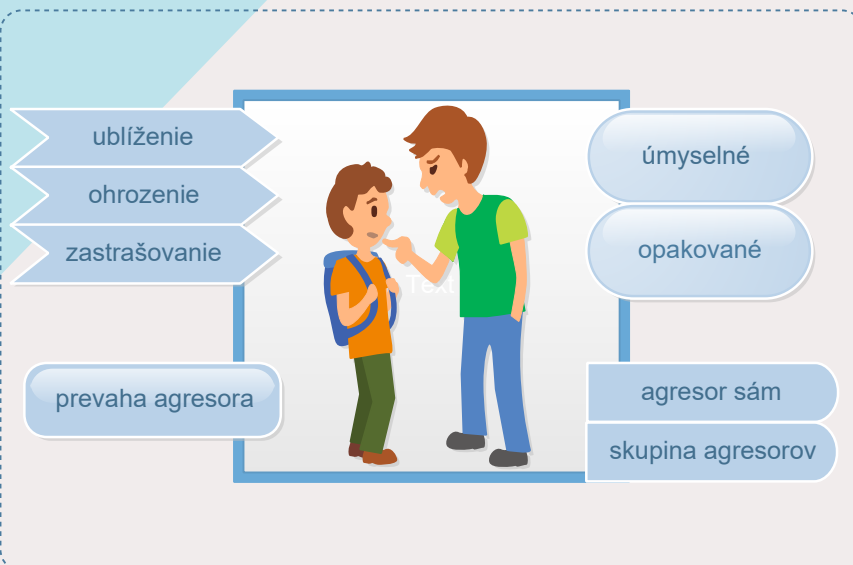
Výsledky PISA 2018 potvrdzujú, čo ohľadom atmosféry v školách roky počujeme od učiteľov aj detí. Škola má byť bezpečné miesto, kde sa učelia aj žiaci cítia dobre a učenie (sa) ich baví. Pretože vtedy (sa) učia najlepšie.

Vytvoriť podnetnú atmosféru v triede je v prvom rade úloha učiteľov a učiteliek. Za to si zaslúžia našu úctu aj primerané finančné ohodnotenie. Úlohou školského manažmentu je vytvoriť pre nich najlepšie podmienky. V koalícii PS/SPOLU sme dali dokopy premyslený program a tím ľudí, pre ktorých je to priorita. Bez kritického množstva ľudí, ktorí sa zhodujú na takýchto základných východiskách, si nevieme predstaviť systémovú zmenu k lepšiemu. ■

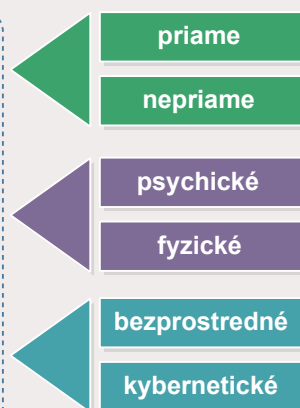
ŠIKANOVANIE V ŠKOLÁCH

ČO JE ŠIKANOVANIE

FORMY ŠIKANOVANIA

PREJAVY ŠIKANOVANIA

- vysmievanie
- nadávanie
- urážky
- ponižovanie
- napádanie
- vydieranie
- bitie
- kopanie
- sexuálne násilie
- ohováranie
- prenasledovanie

PROSTREDIE ŠIKANOVANIA

ČO PODPORUJE ŠIKANU

- nejednoznačné pravidlá
- zameranie školy na výkon
- málo času na rozhovory
- prevaha formálnych autorít
- nezáujem o outsidersov
- neznalosť problematiky
- neefektívne opatrenia
- podpora žalovania v škole

KTO POTREBUJE INTERVENCIU

ČO SŤAŽUJE ŠIKANU

- dôvera
- záujem dospelých
- oceňovanie skutkov
- zverejňovanie riešení
- kontakty pomoci
- učiteľ - dôverník
- zapájanie žiakov do chodu školy

www.exkurzie.com

ŠIKANOVANIE

môže naplniť skutkovú podstatu trestného činu*

§ 155 Ublíženie na zdraví

(1) Kto inému úmyselne spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov...

§ 183 Obmedzovanie osobnej slobody

(1) Kto inému bez oprávnenia bráni užívať osobnú slobodu, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky...

§ 188 Lúpež

(1) Kto proti inému použije násilie alebo hrozbu bezprostredného násillia v úmysle zmocniť sa cudzej veci, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov...

§ 189 Vydieranie

(1) Kto iného násillím, hrozbou násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až šesť rokov...

§ 190 Hrubý nátlak

(1) Kto iného násillím, hrozbou násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti poskytnúť plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy pre seba alebo pre tretiu osobu za služby vlastné alebo služby tretej osoby, ktoré mu za takéto plnenie proti jeho vôli vnucuje, a to aj vtedy, ak také služby predstiera, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov...

§ 192 Nátlak

(1) Kto iného núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel, zneužívajúc jeho hmotnú núdzu alebo naliehavú nemajetkovú potrebu, alebo tieseň vyvolanú jeho nepriaznivými osobnými pomermi, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky...

§ 194 Porušovanie domovej slobody

(1) Kto neoprávnene vnikne do obydlija iného alebo tam neoprávnene zotrvá, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky...

§ 200 Sexuálne násilie

(1) Kto násillím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbranosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov...

§§ 201, 201a, 201b Sexuálne zneužívanie

(1) Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov...

§ 212 Krádež

(1) Kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a..písm. a) - g), potrestá sa odňatím slobody až na dva roky...

§ 215 Neoprávnené užívanie cudzej veci

(1) Kto sa zmocní cudzej veci malej hodnoty v úmysle prechodne ju užívať alebo kto na cudzom majetku spôsobí malú škodu tým, že neoprávnene vec, ktorá mu bola zverená, prechodne užíva, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok...

§ 245 Poškodzovanie cudzej veci

(1) Kto zničí, poškodí alebo urobí neupotrebitelnou cudziu vec a spôsobí tak na cudzom majetku malú škodu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok...

§ 360a Nebezpečné prenasledovanie

(1) Kto iného dlhodobou prenasleduje takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie jemu blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života, tým, že... písm. a) - e), potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok...

§ 368 Výroba detskej pornografie

(1) Kto využije, získa, ponúkne alebo inak zneužije dieťa na výrobu detskej pornografie alebo detského pornografického predstavenia alebo umožní také jeho zneužitie, alebo sa inak podieľa na takejto výrobe, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov...

§ 369 Rozširovanie detskej pornografie

(1) Kto rozmnožuje, prepravuje, zadávaže, sprístupňuje alebo inak rozširuje detskú pornografiu, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

§ 360 Nebezpečné vyhrážanie

(1) Kto sa inému vyhráža smrťou, ťažkou ujmu na zdraví alebo inou ťažkou ujmu takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok...

§ 373a Ohováranie

(1) Kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, poškodiť ho v zamestnaní, v podnikaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

§ 370 Prechovávanie detskej pornografie

(1) Kto prechováva detskú pornografiu alebo kto koná v úmysle získať prístup k detskej pornografii prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

www.exkurzie.com

*plné znenie jednotlivých paragrafov je v Zákone č.300/2005 Z.z.

METÓDY A OPATRENIA

PRI ŠIKANOVANÍ

riaditeľ alebo ním poverená osoba

zostavuje

tím pracovníkov školy

navrhne a zabezpečuje odborný postup

pri šikanovaní

zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,

zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,

vykonáva opatrenia na zabránenie novej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania

preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,

zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,

zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,

uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,

kontaktuje vo vzťahu k obeť, agresorovi a svedkovi šikanovania zákonných zástupcov alebo zariadenie, v ktorom je dieťa umiestnené,

kontaktuje miestne príslušné centrum,

zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy,

zabezpečí pri rozhovoroch prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov,

ohlasuje PZ alebo prokuratúre podozrenie na spáchanie trestného činu alebo Okresnému úradu ak ide o podozrenie na priestupok. Informuje orgán sociálnoprávnej ochrany.

OPATRENIA

OBEŤ

odporúčenie vyhľadať odbornú pomoc, zabezpečenie skupinového intervenčného programu v spolupráci s centrom, zaistenie bezpečia obeť, informovanie a poradenstvo pre žiakov, rodičov, pedagógov,

AGRESOR

odporúčanie zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť centra, preloženie agresora do inej triedy alebo do inej výchovnej skupiny, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie, uloženie opatrenia vo výchove,

pedagogický a odborný zamestnanec je povinný

šikanovanie bezodkladne riešiť

poskytnúť pomoc všetkým obetiam

www.exkurzie.com

Trieda ako puzzle

Prečo je vzdelávacia metóda skladačky alebo *jigsaw method* úspešná?

➤ V rubrike *Vedecky overené* postupne predstavujeme súborné hodnotenie vyučovacích metód a stratégií, ktoré vyšli úspešne z pedagogického výskumu. Profesor Melbournskej univerzity sa pokúsil syntetizovať výstupy z viac ako 800 metaštúdií, ktoré sledovali spolu viac ako 80 miliónov študentov za posledných 15 rokov. Siedmu priečku najaktuálnejšieho Hattiego zoznamu (2018) obsadila stratégia nazvaná *metóda skladačky* – *jigsaw method*. Sila vzťahu 1,20 nám hovorí, že efekt premennej A, v tomto prípade metódy skladačky, má veľmi silný vplyv na premennú B, v našom prípade akademickú úspešnosť.

Každý kúsok je dôležitý

Metóda skladačky bola vymyslená v 70-tych rokoch profesorom sociálnej psychológie Eliotom Aronsonom a jeho študentmi v USA. Boli to turbulentné časy, kedy sa americká spoločnosť zbavovala segregáčnej politiky. Stalo sa, že v krátkom čase sa dovtedy oddelené odlišné rasové skupiny začali vzdelávať spolu. Nová situácia priniesla vystupňovanie napätia vo vzdelávacích zariadeniach. Aronson bol oslovený vymyslieť stratégiu na zvládanie rasovo podfarbených konfliktov. Prišiel so vzdelávacou metódou, ktorá predstavovala akúsi skladačku.

Ukázalo sa, že je výborná nielen na riešenie rasových konfliktov. Za svoju štyridsaťročnú históriu dokázala vo viacerých experimentálnych uvedeníach, okrem splnenia svojho pôvodného účelu, významne zvýšiť testové skóre, redukovat' záškoláctvo, zvýšiť obľúbenosť školy u žiakov a tiež mieru vnútornej motivácie. Za tie roky sa etablovala na jednu z esenciálnych metód kooperatívneho vyučovania. V skladačkovej metóde je pre úspešnú realizáciu tímovej práce podstatný vyvážený príspevok od každého jej člena, pričom sa študenti učia najmä od seba navzájom. Je nutné dodať, že požadovaná efektívnosť sa dostavuje po pravidelnej práci s touto metódou.

Porada expertov

Na začiatku hodiny rozdelíme študentov do skupiny 5 až 6 detí. Skupiny by mali byť, podľa možnosti, vyvážené. Kedysi

sa dbalo najmä na premiešanie rás. V našom časopriestore sa sústreďíme skôr na vyvážený pomer detí s rôznou mierou schopností. Jeden zo skupiny je menovaný lídrom. Danú hodinu rozdelíme na 5 – 6 častí. Napríklad pri dejepisnej téme, by to mohla byť osobnosť Rastislava Štefánika rozdelená do rôznych samostatných zadaní: detstvo, vzdelanie, veda a záujmy, politická kariéra, vplyv po jeho smrti. Zaistíme, aby mali žiaci prístup k zdrojom, ktoré môžu spracovávať tak, aby nemali prístup k informáciám o ostatných témach. Úlohou je naučiť sa svoju časť.

Dôležitá časť skladačky je čas, kedy sa stretnú rovnakí „experti“ z rôznych skupín. Spolu diskutujú a vymieňajú si informácie o svojom „odbore“ a vyskúšajú si prezentáciu pred skupinou „expertov“ skôr, než ju prednesú svojej skupine. Vráti sa do svojej pôvodnej skupiny a v rámci nej, každý prezentuje svoju časť. Čiže v každej skupine sa kompletne preberie osobnosť Štefánika. Jeho dejinný aj politický vplyv. Počas prezentácií sa učia študenti pýtať sa svojich „kolegov“ na dopĺňajúce informácie. Na záver hodiny všetci dostanú rýchly test, kde si overia svoje vedomosti.

Najlepší nech zomrú

Metóda skladačky je stará a svoje znovu vzkriesenie zažila po prvej masovej streľbe na strednej škole Columbine. Aronson, ktorý pod vplyvom udalostí napísal knihu venovanú aj kooperatívnym vzdelávacím stratégiám, tvrdí, že na spustení patologického správania sa podieľala negatívna atmosféra školy. Sociálna exklúzia, súťaživosť, vyvyšovanie sa, šikanovanie a ponižovanie sú bežnou súčasťou školského prostredia a nemusia byť. Metóda skladačky svojho času pomáhala preklenúť hlbšie rozdiely medzi študentmi a mohli by sme jej dať šancu.

Pre pedagógov zdatných v angličtine prikladám odkaz na príručku, ktorá vás detailnejšie uvedie do metodiky a pripraví vás na pravdepodobné problémy a tiež poskytne inštrukcie, ako sa s nimi vyrovnat'. Nájdete tu aj rôzne tipy a vylepšenia: www.jigsaw.org/pdf/jigsawBasics.pdf. ■

Viera LUTHEROVÁ,

Balans – poradňa zdravého vývinu, Kremnica

Foto: archív [Zmudri.sk](https://zmudri.sk)

Už ste dost veľkí

Metodika, ktorá vám pomôže vysvetliť žiakom, ako funguje parlament či voľby

Projekt [Zmudri.sk](https://zmudri.sk), ktorý sa venuje tvorbe video kurzov na občianske a praktické témy a distribuuje ich medzi mladých ľudí, ale aj učiteľov základných a stredných škôl, publikoval koncom januára video kurz o fungovaní vlády a parlamentu. Cieľom kurzu, ktorý je nestranný, je zasiahnuť mladých prvovoličov a podnietiť ich k tomu, aby išli voliť a nad svojou voľbou sa kriticky zamysleli. Video kurz však nechce byť len voľnočasovým videom, ale myslí aj na učiteľov, ktorí ho môžu využiť počas hodín spolu s metodickým materiálom, ktorý je súčasťou bezplatného učiteľského „balíčka“.

Hlavným cieľom metodiky o voľbách je, aby prvovoliči rozumeli podstate parlamentných volieb, poznali ich proces, a aby dostali tipy na to, ako hľadať informácie a nenaletieť. Plán hodiny je stavaný na bádateľskej metóde vyučovania, pri ktorej žiaci s pomocou učiteľa, videí a učebnice samostatne skúmajú koncepty. Pre dosiahnutie cieľov hodiny je učiteľ v pozícii moderátora diskusie, no nie je nositeľom správnych odpovedí.

Aby mladí išli voliť a videli v tom zmysel

Metodika je v ideálnom prípade inšpiráciou, nie je však skriptovaným scenárom, obsah by mal reflektovať potreby danej triedy. V pláne sú detailne rozpísané ciele, kľúčové vedomosti, príprava a aktivity počas hodiny. Prípravu zvládnete za pol hodinu (stačí si prečítať metodiku, pozrieť si videá a stiahnuť prezentáciu). Je dôležité prejsť si materiály, pretože hodina je dynamická a triedu treba držať v primeranom tempe. Počas 45 minút sa striedajú videá, po ktorých vás plán nabáda k diskusii s triedou, v jednom momente dokonca trieda hlasuje o priebehu hodiny. Samostatné videá sú veľkým osviežením. Pútavé spraco-

vanie známymi youtuberami je lákadlom pre zapojenie triedy do témy volieb a vytváranie podnetných diskusií. Úspechom pre nás bude, keď žiaci investujú svoj čas do toho, aby sa pripravili a išli voliť, pretože v tom vidia zmysel.

Ako prebieha hodina?

Priebeh hodiny sa prvú tretinu venuje faktickým detailom okolo volieb. Na začiatku žiaci súťažia v tom, kto si spomenie na čo najviac kandidujúcich strán. Potom samostatne pracujú na vysvetlení pojmov (NR SR, parlament, koalícia, opozícia, politická strana, poslanec, minister...). Je dôležité, aby vedeli vysvetliť najdôležitejšie pojmy, až potom presunieme pozornosť na informácie o voľbách.

V strede hodiny sa dostávame k podstate témy: aký je proces volieb. Po pozretí videa dávame žiakom kontrolné otázky na preverenie porozumenia o tom, čo ich počas volieb čaká – ako sa na ne správne pripraviť.

Ďalšie smerovanie hodiny si určí trieda. Pokiaľ väčšina nie je motivovaná voliť, otvoríme diskusiu *Prečo voliť?* V opačnom prípade si pripravujeme stratégiu, ako voliť informovane. Na záver čaká žiakov 5 minútový kvíz o voľbách, v ktorom môžu získať skvelé ceny.

Odber pravidelne vytváraných video kurzov a metodických materiálov je dostupný pre akéhokoľvek učiteľa (nielen občianskej náuky) [zadarmo po registrácii](https://zmudri.sk). Učiteľ tak automaticky získava prístup k už vytvoreným metodikám a ostatným kurzom, ktoré sa týkajú fungovania EÚ, kritického myslenia, moderných dejín Slovenska či písania životopisu a prípravy na pohovor. ■

Martina MATRTOJOVÁ
[Zmudri.sk](https://zmudri.sk)

Máte v triede špekulantov, ktorí vás neustále bombardujú otázkami? Nasledujúce problémy by ich mohli aspoň na chvíľu zabaviť.

380 Hľadájú sa slová

Ukážeme vám časť slova (niekoľko za sebou idúcich písmen) a vašou úlohou bude nájsť slovo, z ktorého pochádza daná postupnosť písmen. Príklad: keby ste videli ____TVR____, mohli by ste v tom rozpoznať slovo ŠTVRTOK. Môže ísť aj o cudzie slová, ktoré sú bežne používané v slovenčine. Všetko jasné? Ideme na to:

- a) ____ONŠ____ b) ____ZST____
c) ____NSF____ d) ____RDT____

381 Dopletené názvy dní

Uvažovali ste niekedy nad tým, kde sa vzali slovenské názvy dní v týždni? Nevznikli celkom náhodne, je za tým istá logika. Akurát trochu popletená. Napríklad názov streda je nesprávny. Streda by sa správne mala volať *treťok*. A ak by sme chceli použiť aj názov streda, mal by patriť súčasnému štvrtku. Viete prečo?

382 Zem na mesačnej oblohe

Sledovali ste už niekedy, ako putuje Mesiac po oblohe? Na istom mieste sa vynorí nad obzor, potom stúpa, po dosiahnutí najvyššieho bodu opäť klesá a niekde zapadne za obzor. Medzi jeho východom a západom uplynie približne 12 hodín. Predstavte si, že by ste bývali v nejakej kozmickej stanici na povrchu Mesiaca a pozorovali z neho zemeguľu. Vyzeral by pohyb Zeme po mesačnom nebi podobne ako pohyb Mesiaca po zemskej oblohe? ■

Vladimír BURJAN

Odpovede nájdete na strane 24.

Nová grantová výzva
ZÁLEŽÍ NÁM NA TVOJOM ROZVOJI
OTVORENÁ

TEACHER DEVELOPMENT PROGRAM SLOVAKIA
tdps
Neinvestičný fond

ZÁLEŽÍ NÁM NA TVOJOM ROZVOJI

Nový grantový program pre pedagogických a odborných zamestnancov základných a stredných škôl. **Možnosť získať až 4 000 €** na svoj osobnostný rozvoj, naplnenie svojich cieľov a podporu komunity. Uzávierka výzvy je 31. 3. 2020. **Viac informácií na <http://bit.ly/TDPSlovakiaDS>**

Foto: archív Divadla J. Palárika v Trnave

Ked' umelci pomáhajú učiť o umení

Divadelné predstavenie, ktoré rozvíja lásku k umeniu, kultúre a estetike

➤ Čo majú spoločné umenie a vzdelávanie? Napríklad to, že sú na samom okraji verejného záujmu. (Najmä čo sa týka financovania.) Ale pravdaže aj to, že sú to dva hlavné nástroje na výchovu kultivovaného človeka. Tak ako vzdelanie napomáha lepšiemu vnímaniu umenia, aj umenie má svoj nedoceneniteľný zástoj vo vzdelávaní. Oboje však v súčasnosti naráža na mnohé negatívne vplyvy, ktoré význam vzdelania i umenia potierajú alebo banalizujú.

Je nesmierne zložitá viesť študentov k dôvere vo fakty a pravdivé informácie, keď žijeme v postfaktickej dobe plnej dezinformácií. Tak isto je zložitá vysvetliť ľuďom, prečo je dôležité umenie, keď sme obklopení gýčom, komerčným primitivizmom a vizuálnym smogom. Dokonca podľa niekoľkých štúdií je naša nervová sústava neustále dráždená a poškodzovaná práve hudobnými, vizuálnymi a inými podnetmi, ktoré napádajú dennodenne naše zmysly z rádii, novín, médií – a nemajú nič spoločné s tým, ako má vyzeráť literatúra, hudba, film...

Ako zistíme, že to, čo nás obklopuje a často sa tvári ako umenie, vlastne umením nie je? Ako sa môžeme voči tomu vyhraničiť a zvoliť si inú cestu? Akú cenu má mať pre nás umenie, keď aj ono samo podľahlo zábavnému priemyslu a továrenskej výrobe? Môže umenie zvelaďovať naše duševné zdravie? Aj na tieto otázky dokáže dať odpoveď znalosť estetiky, dejín umenia a kultúry.

Umenie a kultúra, dejiny umenia a estetika

Umenovedné predmety ako umenie a kultúra, dejiny ume-

nia či estetika patria v súčasnosti k bežnej stredoškolskej výučbe. Je prirodzené, že aj prostredníctvom teórií a dejín umenia mladý človek získava nové poznatky o svojej kultúrnej identite.

Ked' niekto vyučuje umenie a kultúru, dejiny umenia a estetiku, očakáva sa nielen to, že pedagóg dokáže rozlíšiť a charakterizovať rôzne umelecké smery v hudbe, literatúre, divadle, výtvarnom umení či filme, pozná ich chronológiu a dokáže priradiť ich vývin k spoločensko-historickým pomerom, ale že dokáže umenie plne vnímať a chápať jeho zmysel, podstatu, odkaz... Ved' ako inak by k tomu mohol viesť stovky mladých ľudí? Či chceme alebo nie, musíme uznať, že toto je na jedného človeka jednoducho priveľa. Každé umelecké odvetvie má predsa špeciálnu umenovednú disciplínu, ktorá sa ním hlbkovo zaoberá. Ako môžeme chcieť od stredoškolského učiteľa, aby bol muzikológom, teatroológom, estétom, historikom, filmovým, literárnym vedcom v jednej osobe? Vhodnými doplnkami vyučovania umenovedných predmetov sú návštevy galérií, múzeí a divadla – teda priama skúsenosť a zážitok z umeleckého diela. Umenie má oproti tradičnému vzdelávaniu výhodu, že siaha aj tam, kam nedokáže vkročiť naša racionalita. Odkrýva nám poznanie o svete a sebe samých spôsobom, ktorý mnohokrát nedokážeme nijako verbalizovať. Neexistuje človek, ktorý by umenie nedokázal vnímať vôbec. Umenovedné predmety sú vhodným priestorom na to, aby v sebe mladý človek objavil nadšenie pre umenie a dal šancu odpovediam na otázky o ľudskom bytí, aké dokáže priniesť len umenie.

Umenie by malo nútiť premýšľať

Každý človek vníma umenie individuálne podľa svojich vedomostí, životných skúseností a schopností analytického a kritického myslenia. Bohužiaľ, na Slovensku sa ešte stále stretávame s tradíciou vnímania umenia podľa idey socialistického realizmu, ktorá popierala recipientovu imagináciu, fantáziu, schopnosť vnímať metafory, symboly, podtexty a všetko abstraktné či neexaktné. A to sa prejavilo aj v našej schopnosti vnímať divadlo. Divadlo je syntetické umenie, teda spája v sebe slovo, výtvarné umenie, hudbu, tanec, v súčasnosti aj videoart a iné. Obsahuje teda hneď niekoľko možností diskusie o umeleckých prostriedkoch. Každé umenie obsiahnuté v divadelnom tvare má svoje jedinečné miesto a jeho význam pre inscenáciu ako celok sa dá výdatne analyzovať a interpretovať.

V totalitných režimoch vznikalo umenie, ktoré slúžilo ako nástroj propagandy, teda divákovi jasne predostrelo a násilne vnútilo, čo si má myslieť, s akými myšlienkami a emóciami má odchádzať. Súčasné divadlo kladie dôraz práve na demokratické vnímanie umenia. Dáva divákovi šancu zvoliť si, čo ho na diele zaujalo, oslovilo, čo sa ho dotklo a zmenilo jeho doterajšie vnímanie reality. Takéto vnímanie umenia si však vyžaduje aktívne mysliaceho človeka, ktorý má chuť a potrebu budovať si na veci vlastný názor, nielen pasívne prijímať názory iných.

Po Nežnej revolúcii aj slovenské divadlo začalo objavovať prvky postmoderného európskeho divadla, ktorého cieľom nie je „naservírovať“ divákovi názor alebo informáciu, ale nabáda ho, aby si názor sformuloval sám. Tvorca nevnučuje divákovi tézy, ale vrstvie tému, aby si z nej divák mohol zobrať to, čo je mu vlastné.

Temperamenty (ako sa očesať vo vetre a nezhodiť srdce)

V repertoári Divadla Jána Palárika nájdete inscenáciu *Temperamenty (ako sa očesať vo vetre a nezhodiť srdce)*, ktorá všetky umelecké zložky vníma rovnocenne a je tým pádom vhodným príkladom toho, ako vyzerá súčasné európske umenie. Ponúka divákovi nekonečné množstvo interpretácií. Zaoberá sa objavovaním identity, výnimočnosti človeka ako individua, jeho osobitými schopnosťami, nadaním, genetickými dispozíciami. Kladie si otázky, ktoré si neraz musí zodpovedať mladý človek: „Čo ma robí odlišným od ostatných? V čom spočíva moja originalita?“ Autor neprináša na javisko príbehy vymyslených postáv, ale kladie tieto otázky priamo divákovi prostredníctvom autentických hereckých výstupov, ktoré vždy odhalujú danú tému z iného hľadiska a objavujú nový význam pojmu „temperament“. Herci počas tvorby predstavenia musia prejsť rôznymi polohami a skúsenosťami. Sú interpretmi slova, hudby, pohybu, sú výtvarnými objektmi i výtvarníkmi a cez tieto skúsenosti sa dostávajú k prirodzenému komplexnému umeleckému vyjadreniu. Inscenácia je súčasťou vzdelávacieho programu *Škola (nie)*

Foto: archív Divadla J. Palárika v Trnave

je dráma. Každá inscenácia je uvádzaná s diskusiou, ktorá sa zameriava na konkrétny vyučovací predmet. Je zaujímavé, že diskusie zamerané na umenovedné predmety, sa nesú zakaždým v duchu objavovania, oboznamovania sa s novým pohľadom na divadlo a umenie ako také. Keď sa divák pozerá na umenie prekračujúce hranice realistického zobrazovania, často má potrebu rozmýšľať nad tým, „čo tým chcel autor povedať“. V takom umeleckom žánri, akým sú *Temperamenty*, je takáto otázka úplne zbytočná. V tomto predstavení vám autor nepokladá hádanku, ktorú musíte rozlúštiť, aby ste mali umelecký zážitok. Stačí poznať jedine samého seba, byť k sebe úprimný a zrazu sa pred divákom otvorí celá škála tém, konkrétnych replík, ktoré hovoria herci na javisku, ale znejú ako vystrihnuté z niektorej situácie nášho vlastného života, dokonca našich obáv, myšlienok, túžob a vecí, ktoré sme nikdy nevyslovili nahlas.

Inscenácia je jednou z tých, ktoré aktivizujú v človeku tie vnemy, ktoré inokedy zostávajú bez stimulov, keďže sa dotýka nášho podvedomia oveľa viac než vedomia. O uni-

kátnosti tejto inscenácie a jej výrazových prostriedkov nás presvedčajú v prvom rade diskusie s divákmi a študentmi. Diskusie prebiehajú vždy za prítomnosti hercov, režiséra Andreja Kalinku a dramaturga Milana Kozánka. Vďaka

diskusii so špičkovými súčasnými umelcami, ktorých tvorba prekročila hranice našej krajiny, získavajú študenti komplexnejší pohľad na vývin umenia, jeho estetických prostriedkov a lepšie pochopia vznik rôznych súčasných umeleckých smerov. V neposlednom rade je dôležitá diskusná téma kultúra na Slovensku, jej podpora, rozvoj, aktuálny stav a potenciál. A práve toto je sféra, ktorú v budúcnosti dokážu ovplyvniť aj študenti – nová generácia, ktorá má šancu zveľadiť to, čo jej predchodcovia doteraz podceňovali. ■

Lucia MIHÁLOVÁ
Divadlo Jána Palárika, Trnava

Umenovedné predmety sú priestorom, kde mladý človek môže objaviť nadšenie pre umenie.

Skončenie pracovného pomeru po dovŕšení 65 rokov

§§ *Zamestnávateľ zamestnáva pedagogického zamestnanca, ktorý má 66 rokov a má pracovnú zmluvu na dobu určitú do 31. 8. 2020. Od 1. 9. 2020 pravdepodobne bude učiť na znížený pracovný úväzok cca 80 %. Pracovnú zmluvu je možné predĺžiť ešte na 1 rok, t. j. do 31. 8. 2021? Druhý pedagogický zamestnanec má tiež 66 rokov, ale pracovnú zmluvu má na dobu neurčitú. Ako má zamestnávateľ postupovať pri zamestnávaní v prípadoch, ak má pedagogický zamestnanec viac ako 65 rokov?*

V oboch prípadoch uvedených v otázke budú trvať pracovné pomery zamestnancov maximálne do 31. 8. 2021. Vyplýva to z § 82 ods. 7 zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch. Pracovný pomer pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca sa skončí najneskôr uplynutím školského roka, v ktorom dovŕšil 65 rokov veku; ak ide o riaditeľa, uplynutím funkčného obdobia, v ktorom dovŕšil 65 rokov veku. Ak sa v prvom prípade z otázky predĺži pracovný pomer do 31. 8. 2021, tak pracovný pomer skončí dohodnutým dňom.

V prípade pracovného pomeru na dobu neurčitú sa podľa zákona uvedeného vyššie skončí pracovný pomer uvedeného zamestnanca

31. 8. 2021, prípadne skôr v zmysle Zákonníka práce. V tomto prípade sa neuzatvára dohoda o skončení pracovného pomeru, zamestnávateľ nedoručuje výpoveď, zamestnancovi nevzniká nárok na odstupné a podobne. Pracovný pomer končí zo zákona práve v zmysle vyššie uvedeného ustanovenia.

Zamestnávateľ bude môcť s pedagogickým zamestnancom alebo odborným zamestnancom, ktorý dovŕšil 65 rokov veku, uzatvoriť pracovný pomer podľa § 82 odseku 4 zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch v súlade s podmienkami vzťahujúcimi sa na dobu určitú podľa § 48 Zákonníka práce.

Doručenie výpovede

§§ *Ak zamestnankyňa odmietla prevziať výpoveď, ktorá jej bola doručená za prítomnosti svedkov, je zamestnávateľ povinný vydať jej listinu výpovede na základe jej žiadosti dodatočne?*

Podľa odseku 1 § 38 Zákonníka práce písomnosti zamestnávateľa týkajúce sa vzniku, zmeny a skončenia pracovného pomeru alebo vzniku, zmeny a zániku povinností zamestnan-

ca vyplývajúcich z pracovnej zmluvy musia byť doručené zamestnancovi do vlastných rúk. To platí rovnako o písomnostiach týkajúcich sa vzniku, zmien a zániku práv a povinností vyplývajúcich z dohody o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru. Písomnosti doručuje zamestnávateľ zamestnancovi na pracovisku, v jeho byte alebo kdekoľvek bude zastihnutý. Ak to nie je možné, možno písomnosť doručiť poštovým podnikom ako doručenie zásielky.

Ak je výpoveď z pracovného pomeru doručovaná zamestnancovi na pracovisku za prítomnosti svedkov a zamestnanec jej prevzatie odmietne po tom, čo bol s jej obsahom oboznámený, má sa za to, že účinky doručenia výpovede nastali okamihom odmietnutia jej prijatia, o čom zamestnávateľ vyhotoví zápis. V danom prípade zamestnávateľ už nemá povinnosť výpoveď zamestnancovi opätovne doručovať, keďže doručená už bola.

Pokiaľ zamestnanec dodatočne požaduje jej písomné vyhotovenie, má možnosť v súlade s § 75 ods. 1, Zákonníka práce požiadať zamestnávateľa o možnosť vyhotovenia jej fotokópie. Po dohode môže požadované výpisy, odpisy alebo fotokópie vyhotoviť aj zamestnávateľ, no nie je to jeho povinnosť. ■

Obsah tejto rubriky vzniká v spolupráci s firmou
Poradca podnikateľa a portálom www.vssr.sk.

Vydavateľský &
vzdelávací dom

PP[®] Poradca
podnikateľa

Mesto farieb a viva la vida

Madrid treba spoznávať všetkými zmyslami – ochutnajte callos a cocido madrileo, vermút priamo zo suda či typický letný nápoj tinto de verano, a túlajte sa ulicami plnými pouličných umelcov

Barbora BABICOVÁ

➤ Keďže v okolí Madridu je veľa krásnych mestečiek, mnoho návštevníkov hlavné mesto Španielska prebehne za jeden či dva dni. Napriek tomu si myslím, že toto mesto má čo ponúknuť. A keďže v ňom momentálne žijem, rada vám predstavím moje obľúbené miesta. Do Madridu pravdepodobne priletíte na letisko *Adolfa Suaréza*, nazývané aj *Barajas*. S mestom je pohodlne prepojené linkou metra. Lístok z letiska stojí 3 eurá, avšak v automate si musíte kúpiť aj metro kartu, ktorá stojí 2,50 – na ňu si potom môžete dobíjať jazdy. Najviac sa oplatí kúpiť si 10 jász za 12 eur. Výhodou je, že na jednu kartu môže cestovať viacero cestujúcich.

Všehochuť' multikultúrnej metropoly

Spoznávanie mesta začnite na najpopulárnejšom námestí *Puerta del Sol*. Nachádza sa na ňom symbol Madridu – medveď so stromom zvaným *el Madroño*. Je to typický *meeting point* všetkých Madridčanov. Na námestí sa okrem toho nachádza radnica, na ktorej pri vítaní nového roku odbíja zvon a ľudia čakajú na námestí s pripravenými bobuľami hrozna, ktoré si pri každom odbití vložia do úst, aby boli šťastní celý nadchádzajúci rok. Legendárnou je aj retro reklama *Tio Pepe* na jednej z budov. Z tohto námestia sa presuňte na hlavné námestie, teda *Plaza Major*. Tak, ako vo všetkých španielskych mestách aj v Madride má obdĺžnikovitý tvar a každoročne sa tu konajú vianočné trhy. Reštaurácie sú tu väčšinou zbytočne predražené – vyhnite sa im. Z hlavného námestia môžete pokračovať ku kráľovskému palácu a ku katedrále. Cestou sa však pristavte na trhu *Mercado San Miguel* – v súčasnosti ide o veľmi turistické a predražené miesto, avšak jeho budova je zo všetkých trhov v meste architektonicky najkrajšia.

Foto: Barbora Babicová

Foto: Barbora Babicová

Katedrála zasvätená patrónke mesta *Almudene* určite nepatrí k najkrajším, keďže ide o pomerne novú stavbu. Dokončená bola v roku 1993. Avšak hneď oproti nej stojí kráľovský palác *Palacio Real*. Ide o obrovský komplex s kráľovskými záhradami. Úprimne však priznávam, že som ho zatiaľ ne navštívila, pretože ma viac lákalo letné kráľovské sídlo *Aranjuez*, vzdialené od hlavného mesta 50 km, z ktorého som ale neodpadla, no neďaleko neho sa nachádza obrovský park, v ktorom sa voľne pohybujú hŕfy pávov a veveričiek. Zároveň ukrýva lovecký zámček *Casa del Labrador*, ktorý ma očaril. Vstupné doň stojí 6 eur a máte v ňom zahrnutú takmer súkromnú prehliadku.

Vráťme sa však späť do Madridu. Blízko paláca sa nachádza námestie *Plaza de España*, ktoré je v súčasnosti v rekonštrukcii, no nájdete na ňom sochy dôležitých literárnych postáv – *Dona Quijota a Sancha Panzu*. Ak budete pokračovať na sever, prídete k miestu nazývanému *Templo de Debod*. Ide o park, v ktorom stojí egyptský chrám pochádzajú z 2. storočia pred Kristom, ktorý sa sem dostal vďaka egyptskej vláde, ktorá ho takto zachránila pre ničivými záplavami. Okrem toho je z parku príjemný výhľad. Miesto však odporúčam navštíviť pri západe slnka, vtedy je chrám naozaj fotogenický.

Ulicou z architektonicky najkrajšími budovami je *Gran Vía* – nachádza sa na nej napríklad známa budova *Telefónica*. Keď ňou budete prechádzať zastavte sa aj na námestí *Callao* a vyvezte sa na najvyššie poschodie obchodného domu *El Corte Inglés*. Ponúka jeden z najkrajších výhľadov v meste a zároveň tu môžete ochutnať aj kuchyňu severného Španielska či Mexika. *Gran Vía* vás potom zavedie k námestiu *Cibeles* – stojí na ňom ikonická budova pošty a tiež fontána bohyně, do ktorej hráči *Realu Madrid* skáču po tom,

Foto: Barbora Babicová

ako vyhrajú majstrovstvá. Pri tejto fontáne tiež začína známa ulica *Paseo del Prado* – áno, práve tu nájdete jednu z najznámejších galérií sveta, ktorá ukrýva majstrovské umelecké diela. V jej blízkosti stojí ďalšia monumentálna fontána Neptúna, do nej pre zmenu skáču futbalisti *Atlética Madrid*. Okrem toho na tejto ulici môžete navštíviť veľmi pôsobivé *Múzeum námorníctva* či *Kráľovskú botanickú záhradu*. A to už prichádzame k hlavnej vlakovej stanici *Atocha*. Ide o jednu z mojich obľúbených budov – je kompletne bezbariérová a v jej útrobách sa skrýva doslova ďalšia botanická záhrada. Tu je radosť čakať na vlak.

Mesto, ktoré žije kultúrou tapaz

Madrid je preslávený mnohými kvalitnými *tapaz* barmi. Tie najlepšie nájdete v ulici *Calle Huertas*, ale aj v štvrtiach *Tribunal* či *Chueca*. Štvrť *Tribunal* okrem toho ukrýva aj veľmi zaujímavé *Múzeum histórie Madridu* a môžete ho navštíviť zadarmo, rovnako ako aj *Múzeum romantizmu*. Špeciálne múzeum má aj metro. Konkrétne jeho už nefunkčná stanica *Chamberí* – teda stanica duchov či nástupište nula. Túto návštevu si však dobre naplánujte, pretože sa doň zmestí len malý počet návštevníkov.

Nielen fanúšikovia futbalu by mali navštíviť štadión *Santiago Bernabéu*, teda štadión Realu Madrid. Ak netúžite po jeho celej prehliadke, dajte si kávu či niečo pod zub v jeho kaviarni, z ktorej budete mať výhľad priamo na ihrisko. V Madride by

ste tiež mali navštíviť niektorý z miestnych trhov – čerstvá zelenina, ovocie a najmä ryby a morské plody či syry a rôzne druhy *jamónu* – sušenej šunky potešia všetky vaše zmysly. Mojimi obľúbenými sú *Mercado de maravillas* (Trh zázrakov) v štvrti Cuatro Caminos, *Mercado de la Cebada* v štvrti La Latina a *Mercado de San Fernando* v štvrti Lavapiéz či *Mercado de San Antón* v štvrti Chueca.

Nedeľa v Madride

Na príjemné trávenie nedele odporúčam dve miesta. Trh *El Rastro* a park *El Retiro*. Prechádzku po obrovskom zelenom parku vám budú spríjemňovať rôzni pouliční umelci – od hudobníkov a spevákov, cez maliarov až po kúzelníkov. Môžete si tu sadnúť na terasu niektorej z kaviarní a vychutnať si osviežujúci nápoj *tinto de verano*, čiže červené víno a *ga-seosu*, čo je sladená sóda. Alebo si prenajať loďku a člňkovať sa po umelom jazierku spolu s kačkami. V parku sa tiež nachádza pôsobivá fontána so sochou padlého anjela či záhrada ruží *La Rosaleda*. Okrem toho park ukrýva dve architektonicky pôsobivé budovy – *Palacio de Cristal* a *Palacio de Velázquez*. Obe vždy hostia nejakú zaujímavú výstavu moderného umenia. Milovníci moderného umenia by tiež mali navštíviť galériu *La Reina Sofia*, ktorá stojí oproti už spomínanej železničnej stanici *Atocha*.

Ak namiesto pokojnej prechádzky uprednostňujete živý ruch, zamierte v nedeľu doobeda na pouličný trh *El Rastro* do

380 Hľadá sa slová

- a) KONŠPIRÁCIA b) ROZSTRIEĽAŤ
c) TRANSFÚZIA d) MILIARDTÝ

381 Doplnené názvy dní

Pozrime sa najskôr na názvy štvrtok a piatok. Štvrtok sa podobá na štvrtý a piatok na piaty. Nebude to náhoda, pretože ak počítame dni od pondelka, štvrtok je naozaj štvrtým dňom týždňa a piatok piatym. Tí, ktorí sa v škole učili ruštinu, dokonca aj v slove utorok počujú ruské „vtoroj“, čo znamená druhý. A utorok je naozaj druhým dňom týždňa. Názov streda sa však tomuto systému vymyká – počujeme v ňom odkaz na stred týždňa. Problém je v tom, že ak počítame dni od pondelka, stredom týždňa nie je streda, ale štvrtok. Prečo teda má toto označenie streda? Pretože kedysi sa dni počítali od nedele – tá bola prvým dňom týždňa. Číže: ak počítame dni týždňa od pondelka, súhlasia názvy utorok, štvrtok, piatok, ale označenie streda (stred týždňa) by mal mať štvrtok. Streda by sa v takom prípade mohla volať napríklad *tret'ok*, aby sme v tom mali poriadok: utorok, *tret'ok*, štvrtok, piatok. Prípadne: utorok, *tret'ok*, streda, piatok. A mohli by sme to celé ešte lepšie upratať a používať názvy *prvok*, *druhok*, *tret'ok*, štvrtok, piatok, *šiestok* a *siedmok*. Čo vy na to?

382 Zem na mesačnej oblohe

Mesiac obieha okolo Zeme a zároveň sa otáča okolo svojej osi. Dôležité je vedieť, že rýchlosť otáčania Mesiaca okolo

vlastnej osi je synchronizovaná s rýchlosťou jeho obiehania okolo Zeme tak, že je k Zemi privrátený stále tou istou pologou (až na mierne odchýlky, ktoré nebudeme brať do úvahy). Z toho vyplýva, že Zem musí byť na mesačnej oblohe viac-menej stabilná – nevychádza, nezapadá, visí, takpovediac, na jednom mieste. Ktoré je to miesto? To závisí od našej polohy na Mesiaci. Sú na ňom miesta, z ktorých sa Zem javí stále vysoko nad hlavou, miesta, na ktorých sa Zem stále dotýka mesačného obzoru, ale aj miesta, z ktorých Zem vôbec nikdy nevidno.

Zem sa síce drží zhruba na jednom mieste, ale nevyzerá stále rovnako. Keďže vzdialenosť Zem – Mesiace sa mení, javí sa Zem niekedy väčšia, niekedy menšia. A rovnako ako Mesiace pri pohľade zo Zeme prechádza v priebehu mesiaca štyrmi fázami (nov, prvá štvrť, spln, posledná štvrť). ■

Vladimír BURJAN

štvrti *Lavapiéz*, ktorý je tiež plný skvelých umelcov a stánkov, kde kúpite všetko od starožitností, kníh či platní z druhej ruky, po oblečenie a suveníry. Určite sa zastavte v bare *Skinzano*, v ktorom môžete ochutnať malú *paellu* či *callos* – teda držky za 1 euro. A čo je typický jedlom Madridčanov? *Cocido madrileño* – teda madridský vývar zo sliepky a zeleniny, ktorý sprevádzajú aj typické španielske mäsové výrobky – *jamón* (sušená šunka), *morcilla* (krvavnička) či *chorizo* (klobása). Z tohto pokrmu vznikne trojchodové jedlo tvorené polievkou, varenou zeleninou a varenými mäsovými chuťovkami. Najlepšie môžete ochutnať v [5 reštauráciách](#) – *La Bola*, *Los Galayos*, *Malacatín*, *Ponzano* a *Lhardy*.

Kláštor El Escorial a Valle de Caídos

Kláštor *San Lorenzo del Escorial* sa nachádza 45 km od Madridu. Ide o obrovský múzejný komplex, ktorý ukrýva baziliku, nádhernú knižnicu, honosné katakomby, v ktorých sú pochovaní španielski králi a kráľovné, galériu s úžasnými maľbami a dva paláce – palác Habsburgovcov, ktorý obýval najmä Filipa II., a palác Bourbonovcov zdobený vzácnymi gobelínmi. Okrem knižnice ma veľmi očarila aj miestnosť, ktorej steny zobrazujú maľby vojnových výjavov. No a, samozrejme, záhrady. Vstupné stojí 12 eur. a určite sa tu zdr-

žite niekoľko hodín.

Zaujímavé je aj samotné mestečko *El Escorial* – odporúčam vám prechádzku, počas ktorej budete obdivovať architektúru tehlových domov a potom si môžete vychutnať výborné jedlo v *La Taberna del viajero*. Neďaleko tohto mesta sa nachádza ďalšia pozoruhodná stavba, ktorá však nesie spomienku na tragické dejiny Španielska počas vlády diktátora Franca. Práve on dal v skalnom pohorí *Valle de Caídos* vystavať priamo do skaly obrovskú baziliku, nad ktorou sa týči majestátny kríž. Stavali ju však politickí väzni a odporcovia režimu na nútených prácach. Ide o obrovský chrám ukrytý v horách a vytesaný priamo do skaly, v ktorom bol donedávna Franco pochovaný. V roku 2019 však bolo jeho telo exhumované. Táto stavba vyvoláva v návštevníkoch zmiešané pocity, no myslím si, že najmä v dnešných časoch je dobré ju navštíviť a uvedomiť si, čo vláda jedného človeka zvyčajne spôsobuje.

Madrid a jeho okolie ponúka mnoho zaujímavých miest dychajúcich históriou, umením, dobrým jedlom a kultúrou *viva la vida* – teda užívaním si života. Španieli sú totiž skutočnými milovníkmi života a vychutnávajú si každú jeho sekundu. ■

Barbora BABICOVÁ

Učelia, neučte deti priznávať sa k chybám! Beriete im tým možnosť stať sa politikmi.

GABRIEL LAUB

Politici, nemusíte prejsť od slov k činom. Budeme úplne vďační, ak prejdete od *drístov* k slovám.

PETER GREGOR

Hlavnou úlohou vlády je chrániť občanov, nie miešať sa im do života.

RONALD REAGAN

Politika nie je zlou profesiou: ak v nej uspejete, získate mnohé odmeny, ak sa znemožníte, vždy môžete aspoň napísať knihu.

RONALD REAGAN

Politik nie je pokrytec – klame úprimne.

PAVEL KOSORIN

T tejto krajine by pomohlo, keby viac politikov bolo bez práce.

ANGELA DAVIES

Kvôli deväťdesiatim percentám politikov má tých zvyšných desať percent zlú povesť.

HENRY A. KISSINGER

Aká škoda, že všetci ľudia, ktorí presne vedľa, ako riadiť krajinu, sú zaneprázdnení strihaním vlasov a šoférováním taxíkov.

GEORGE BURNS

Keby na voľbách skutočne záležalo, nedovolili by nám voliť.

MARK TWAIN

Rovnice sú pre mňa dôležitejšie, pretože politika je pre prítomnosť, ale rovnica je niečo pre večnosť.

ALBERT EINSTEIN

Politici majú sklon myslieť na budúce voľby a nie na budúce pokolenie.

RONALD REAGAN

Politik je človek, ktorý sľúbi, že postaví most i tam, kde nie je ani rieka.

NIKITA SERGEJEVIČ CHRUŠČOV

Kto chce mať úspech v politike, musí sa dokázať povzniesť nad všetky svoje zásady.

MURPHYHO ZÁKON

V politike sa nič nedeje náhodne. Ak sa niečo stalo, môžete si byť istí, že to tak bolo plánované.

FRANKLIN D. ROOSEVELT

DOBRÁ ŠKOLA

INŠPIRÁCIA PRE UČITEĽOV, KTORÍ CHCÚ BYŤ LEPŠÍ

Ročník XI, číslo 12, február 2020

Vychádza v elektronickej podobe (ako PDF) dvakrát mesačne, 20 x ročne (okrem júla a augusta)

Toto číslo vyšlo 20. februára 2020

Redakcia

RNDr. Vladimír Burjan (šéfredaktor)
burjan@dobraskola.sk

Mgr. Barbora Babicová (redaktorka)
babicova@dobraskola.sk

Mgr. Martina Sondej (redaktorka)
sondej@dobraskola.sk

Mgr. Alena Bastlová (agenda)
bastlova@dobraskola.sk

Peter Ertl (web + grafika)
ertl@ecg.sk

Igor Petkovský / atelier9 (grafika)
studio@atelier9.sk

Kontakty

redakcia@dobraskola.sk
inzeria@dobraskola.sk
Tel.: 02 / 63 81 26 89

Web

www.dobraskola.sk

Facebook

www.facebook.com/casopisdobraskola

Vydavateľ

Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA
Vranovská 6
851 01 Bratislava 5
IČO: 50 099 051, DIČ: 2120175948

Adresa redakcie

Vranovská 6, 851 01 Bratislava 5

Príspevky nemusia nutne vyjadrovať názor redakcie. Za obsah textov a fotografií zodpovedajú autori, za obsah a pravdivosť inzerátov zodpovedajú ich zadávatelia. Vydavateľ si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Fotografie bez uvedeného zdroja sú z fotobanky www.bigstockphoto.com.

© Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA, 2020. Všetky práva vyhradené. Akékoľvek šírenie alebo rozmnožovanie uverejnených textov a fotografií je možné iba s výslovným písomným súhlasom vydavateľa.

Chcete čítať DOBRÚ ŠKOLU pravidelne?

Od januára 2019 sa môže ktokoľvek zaregistrovať na odber nášho časopisu v digitálnej podobe (ako PDF) bezplatne, prípadne za dobrovoľné predplatné. Stačí na stránke www.dobraskola.sk vyplniť krátky registračný formulár a prípadne uhradiť dobrovoľné predplatné vo výške, ktorú si sami určíte (nie je povinné). Po zaregistrovaní budete od nás dostávať každé dva týždne mailom upozornenie, že vyšlo nové číslo DOBREJ ŠKOLY. Kliknete na uvedený link a stiahnete si časopis ako PDF. Dobré, nie?

